

**Koncepcia rozvoja výučby
rusínskeho jazyka
v materských školách, základných školách
a stredných školách v Slovenskej republike
(návrh)**

Obsah

Úvod	3
1. Analýza súčasného stavu vyučovania rusínskeho jazyka podľa jednotlivých stupňov vzdelávania	5
1.1 Základné dokumenty	5
1.2 Stav vyučovania rusínskeho jazyka	6
1.3 Cieľová skupina	8
1.4 Rámcové učebné plány	9
1.5 Učebnice a digitálny obsah výchovy a vzdelávania	10
1.6 Pregraduálna príprava budúcich učiteľov a kontinuálne vzdelávanie učiteľov	11
2. Oblasť rozvoja výchovy a vzdelávania detí a žiakov v rusínskom jazyku a vyučovanie rusínskeho jazyka	12
2.1 Spolupráca s rusínskou komunitou	12
2.2 Učebnice, digitálny obsah a učebné pomôcky	13
2.3 Pregraduálna príprava budúcich učiteľov a kontinuálne vzdelávanie učiteľov	13
3 Strategický rámec koncepcie rozvoja výchovy a vzdelávania v rusínskom jazyku a vzdelávania rusínskeho jazyka	15
Spolupráca s rusínskou komunitou	15
Učebnice, digitálny obsah a učebné pomôcky	15
Pregraduálna príprava budúcich učiteľov a kontinuálne vzdelávanie učiteľov	16
Zoznam skratiek	17
Zoznam príloh	18

Úvod

Národná rada Slovenskej republiky dňa 26. apríla 2016 schválila *Programové vyhlásenie vlády 2016*, kde si medzi hlavné priority Vláda Slovenskej republiky, stanovila „*vypracovanie koncepcie rozvoja výučby rusínskeho jazyka a kultúry v materských školách, základných školách a stredných školách.*“

Zámerom predloženej Koncepcia rozvoja výučby rusínskeho jazyka v materských školách, základných školách a stredných školách v Slovenskej republike (ďalej aj „koncepcia“) je naplniť programové vyhlásenie vlády a podporiť rozvoj výučby rusínskeho jazyka v najbližšom desaťročnom období a to v súlade s reformným plánom Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania *UČIACE SA SLOVENSKO*, ktoré pripravilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a reflektovať Správu o priebehu a výsledkoch štvrtého kola monitorovania úrovne implementácie Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín v Slovenskej republike (schválenou vládou SR dňa 11. 1. 2017)¹.

Cieľom koncepcie je vytvoriť efektívne fungujúci systém v regionálnom školstve, poskytujúci kvalitnú výchovu a vzdelávanie v rusínskom jazyku a vyučovanie rusínskeho jazyka.

KRVRSJ prináša nový systematický a koordinovaný pohľad na riešenie problematiky výchovy a vzdelávania v rusínskom jazyku a vyučovanie rusínskeho jazyka predovšetkým tým, že sa tentokrát nezameriava len na vytvorenie základných dokumentov potrebných pre vyučovanie predmetu rusínsky jazyk a literatúra, ale aj na pomoc pri zriaďovaní škôl s vyučovacím jazykom rusínskym a vyučovaním rusínskeho jazyka, prítomnosť rusínskej histórie, etnografie, zvykov a tradícií v príslušnom štátnom vzdelávacom programe a učebných textoch a kontinuálnom vzdelávaní pedagogických zamestnancov škôl a školských zariadení s vyučovacím (prípadne výchovným) jazykom rusínskym a vyučovaním rusínskeho jazyka.

Pri návrhu aktuálnej koncepcie sa vychádza:

1. zo skúseností s plnením predchádzajúcej koncepcie a nadväzujúcich materiálov,

¹ Rezolúcia Výboru ministrov Rady Európy o implementácii Rámcového dohovoru Slovenskou republikou odporúča, okrem iného, Slovenskej republike:

- Zabezpečiť dostatočný prístup učiteľov na školách s menšinovým vyučovacím jazykom k príslušným vzdelávacím programom pre výučbu vo všetkých predmetoch a zabezpečiť, aby učebnice obsahovali adekvátne zobrazenie všetkých národnostných menšín a ich histórie na Slovensku;
- Zvýšiť úsilie na zachovanie vysokej kvality výučby v menšinových jazykoch a viesť úzky dialóg s príslušníkmi národnostných menšín, rodičmi a zriaďovateľmi škôl, aby sa zabezpečilo, že prípadné zatvorenie malých škôl neobmedzí efektívne možnosti príslušníkov národnostných menšín vzdelávať sa v ich menšinových jazykoch.

2. priorít Vlády Slovenskej republiky na roky 2016- 2020
3. z oficiálnych štatistických údajov,
4. zo žiadostí získaných v rámci spätnej väzby od súčasných učiteľov rusínskeho jazyka,
5. zo skúseností získaných v rámci dvadsaťročného procesu etablovania vyučovania predmetu rusínsky jazyk a literatúra,
6. z vedeckých a pedagogických výstupov pracovníkov Ústavu rusínskeho jazyka a kultúry Centra jazykov a kultúr národnostných menšín Prešovskej univerzity (ďalej iba URJaK).

1. Analýza súčasného stavu vyučovania rusínskeho jazyka podľa jednotlivých stupňov vzdelávania

Akt slávnostného vyhlásenia **kodifikácie rusínskeho spisovného jazyka** na Slovensku, ktorý sa uskutočnil v Bratislave dňa **27. januára 1995**, sa stal základným predpokladom pre zavedenie materinského jazyka Rusínov do vzdelávacieho systému Slovenskej republiky.

1.1 Základné dokumenty

Vo vzdelávacom systéme Slovenskej republiky sa rusínsky jazyk objavil v školskom roku 1997/1998, kedy sa s jeho výučbou ako nepovinného predmetu začalo na 1. stupni niektorých základných škôl severovýchodného Slovenska. Dovtedy na Slovensku neexistovali žiadne formy jazykovej prípravy žiakov v rusínskom jazyku. Zavedeniu rusínskeho spisovného jazyka do školskej praxe predchádzalo vypracovanie základných dokumentov. Išlo o tieto dokumenty:

1. *Koncepcia vyučovania rusínskeho jazyka ako materinského na základných školách s vyučovaním rusínskeho jazyka* (1996), ktorú vypracoval Štátny pedagogický ústav v Bratislave, detašované pracovisko v Prešove (autor: doc. PhDr. Vasil' Jabur, CSc.);
2. *Koncepcia vzdelávania detí občanov Slovenskej republiky rusínskej národnosti* (1996), ktorú vypracovalo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky.²

Príprava obidvoch koncepcií mala principiálny význam pre zavedenie rusínskeho jazyka do vzdelávacieho systému SR, no väčšiu dôležitosť pripisujeme najmä prvej z nich – Koncepcii vyučovania rusínskeho jazyka ako materinského na základných školách s vyučovaním rusínskeho jazyka. Bolo to po prvýkrát po 40-ročnom období totalitnej vlády, kedy Rusíni vôbec mohli, a k tomu ešte aj slobodne, sami sformulovať základný program výučby svojho materinského jazyka na základných školách, ktorý by zohľadňoval osobitosti osvojovania rusínskeho jazyka, zásady, ciele, obsah vyučovania, etapy osvojovania a hodinovú dotáciu.

Ďalšia v poradí pripravovaná „Koncepcia rozvoja výučby rusínskeho jazyka a kultúry v materských školách, základných školách a stredných školách v Slovenskej republike“ je

² V nadväznosti na ne v niekoľkých etapách vznikali, a následne v súlade s potrebami vyučovacieho procesu sa aj modifikovali, ďalšie nevyhnutné pedagogické dokumenty, ktoré schválilo Ministerstvo školstva SR: *Učebné osnovy a plány rusínskeho jazyka pre 1. – 4. ročník základnej školy s vyučovaním rusínskeho jazyka* (1997); *Učebné osnovy a plány rusínskeho jazyka a literatúry pre 5. – 9. ročník ZŠ s vyučovaním rusínskeho jazyka* (2000); *Učebné osnovy rusínskeho jazyka a literatúry pre 1. ročník štvorročného gymnázia a Alternatívny učebný plán gymnázia s vyučovaním rusínskeho jazyka* (2001); *Učebné osnovy rusínskeho jazyka a literatúry pre štvorročné gymnázia s vyučovacím jazykom rusínskym a s vyučovaním rusínskeho jazyka* (2002, 2004); *Obsah a proces vyučovania rusínskych reálií pre žiakov základných a stredných škôl s vyučovaním rusínskeho jazyka* (2003); *Učebné osnovy Rusínskeho jazyka a literatúry pre stredné pedagogické školy s vyučovacím jazykom rusínskym a s vyučovaním rusínskeho jazyka* (2006).

zameraná predovšetkým na stabilizáciu a systematizáciu procesu formovania, organizovania a koordinovania škôl vo vzťahu k vyučovaniu rusínskeho jazyka (ďalej aj „RSJ“) ako jedného z vyučovacích predmetov z ponuky školských vzdelávacích programov a ako výchovného a vyučovacieho jazyka v podmienkach jednotlivých stupňov vzdelávania a druhov škôl vrátane kontinuálneho vzdelávania učiteľov a vysokoškolskej prípravy budúcich učiteľov.

1.2 Stav vyučovania RSJ

Nasledujúca súhrnná tabuľka predstavuje sumarizáciu stavu vyučovania RSJ v školskom roku 2016/2017 v podmienkach jednotlivých stupňov vzdelávania v skúmaných školách.

Školy a školské zariadenia	Predprimárne vzdelávanie (počet detí)	Primárne vzdelávanie (počet žiakov)				Nižšie stredné vzdelávanie (počet žiakov)				
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Vyučovací jazyk rusínsky (pre MŠ)	23									
Vyučovací jazyk rusínsky (pre ZŠ)		5	3	6	4					
RSJ ako predmet vyučovaný v rámci ŠkVP (pre ZŠ)				6	6	10				
Vyučovanie RSJ formou krúžku				9	10	9	7	10		11
Iná forma vyučovania RSJ: formou krúžku v CVČ zriadenom pri škole		1		3	5					1
Spolu počet detí a žiakov podľa stupňov vzdelávania	23	58				48				
Spolu počet detí a žiakov vo všetkých sledovaných školách v aktuálnom školskom roku 2016/2017	129									
Počet detí a žiakov učiacich sa RSJ ako predmet vyučovaný formou krúžku v rámci večerných škôl v podmienkach MŠ a ZŠ ³	365									
Počet žiakov učiacich sa RSJ vo všetkých formách vyučovania v aktuálnom školskom roku 2016/2017	494									

³ Zdroj: OZ Kolysočka-Kolíška

Z uvedenej tabuľky možno konštatovať, že najviac žiakov sa zúčastnilo vyučovania RSJ ako predmetu vyučovaného v rámci školského vzdelávacieho programu.

V čase od 16. do 20. septembra 2016 bol na materských a základných školách, kde aktuálne prebieha vyučovanie rusínskeho jazyka, zrealizovaný dotazníkový prieskum. Prieskum poskytuje spätnú väzbu o formách vyučovania rusínskeho jazyka a literatúry:

- **vyučovací jazyk rusínsky** (pre MŠ),
- **vyučovací jazyk rusínsky** (pre ZŠ),
- **rusínsky jazyk vyučovaný formou krúžku v spolupráci s príslušným centrom voľného času** (pre ZŠ),
- **rusínsky jazyk vyučovaný formou krúžku v rámci večerných škôl RSJ** (pre MŠ),
- **rusínsky jazyk vyučovaný formou krúžku v rámci večerných škôl RSJ** (pre ZŠ),
- **rusínsky jazyk vyučovaný v rámci disponibilných hodín ŠkVP** (pre ZŠ).

Aktuálny stav vyučovania RSJ v podmienkach predprimárneho, primárneho a nižšieho stredného vzdelávania v jednotlivých školách uvádza Príloha č.1.

V uvedených dotazníkoch nebola zahrnutá forma vyučovania rusínskeho jazyka a literatúry formou krúžku v rámci večerných škôl RSJ. Koordinátorom a organizátorom tejto formy vyučovania RSJ je OZ Kolysočka – Kolíska.

Večerné školy rusínskeho jazyka sa organizujú v integrovaných skupinách v rámci jednotlivých zainteresovaných škôl a to v podmienkach predprimárneho, primárneho a nižšieho stredného vzdelávania. Vyučovanie je koordinované kmeňovými učiteľmi zapojených škôl a školských zariadení.

V roku 2015 bolo otvorených 29 večerných škôl s 36 triedami a 34 učiteľkami, ktoré učili 374 detí. Od januára do júna 2016 pôsobilo na severovýchode Slovenska 24 večerných škôl rusínskeho jazyka s 29 triedami a 27 učiteľkami, ktoré učili 365 detí. Aktuálny stav počtu tried večerných škôl rusínskeho jazyka v školskom roku 2016/2017 uvádza Príloha č. 2.

1.3 Cieľová skupina

Výsledky sčítania obyvateľov, domov a bytov z roku 2011 uvádzajú 55 469 obyvateľov s rusínskym materinským jazykom (z toho 26 537 mužov a 28 932 žien). Podľa údajov Slovenského štatistického úradu sa počet obyvateľov SR hlásiacich sa k rusínskej národnosti za ostatných 15 rokov vyvíjal takto:

	2000	2005	2010	2015
Slovenská republika	17256	24074	23972	31500
Mestá	7843	12007	11893	15910
Vidiek	9413	12067	12079	15590
Bratislavský kraj	327	550	578	902
Trnavský kraj	28	74	75	107
Trenčiansky kraj	65	88	88	120
Nitriansky kraj	91	85	91	104
Žilinský kraj	80	130	134	180
Banskobystrický kraj	104	149	149	185
Prešovský kraj	15530	20997	20845	26923
Košický kraj	1031	2001	2012	2979

Z uvedeného je vidno, že rusínsku národnosť ako súčasť svojej identity vníma rastúci počet obyvateľov SR. Najväčšie zastúpenie obyvateľov rusínskej národnosti vykazuje východné Slovensko, najmä Prešovský kraj. Potenciálne možno počítať iba v Prešovskom kraji s 4 500 detí a žiakov, ktorí by výchovu a vzdelávanie v rusínskom jazyku a vyučovanie rusínkeho jazyka uvítali.⁴

V súčasnosti (šk. rok 2015/16) sa rusínsky jazyk nevyučuje na žiadnej strednej škole aj napriek tomu, že žiaci a ich zákonní zástupcovia boli o tejto možnosti informovaní. (Počet žiakov stredných škôl v Prešovskom kraji uvádza Príloha č.3.) V školskom roku 2015/16 Odbor školstva Úradu Prešovského samosprávneho kraja urobil prieskum, do ktorého boli zapojené školy v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK vo veci záujmu používania resp. výučby rusínkeho jazyka na týchto školách, pričom výsledkom bolo, že ani jedna oslovená škola nezaznamenala záujem zo strany žiakov alebo ich zákonných zástupcov o vyučovanie predmetov v rusínskom jazyku. Validita tohto prieskumu je spochybnená prieskumom, ktorý bol realizovaný v priebehu 26. až 28. 9. 2016 na Pedagogickej a sociálnej akadémii (ďalej len

⁴ Podiel detí a žiakov v rámci regionálneho školstva SR k celkovej populácii SR je približne 18%. Rovnaký podiel budeme predpokladať aj pre príslušníkov rusínskej komunity.

PaSA) v Prešove⁵ ohľadom problematiky vyučovania rusínskeho jazyka. Snímanie odpovedí žiakov bolo formou dotazníka. Študenti mali odpovedať na nasledujúce položky:

1. Máte záujem o štúdium predmetu rusínsky jazyk a literatúra? **áno/nie**
2. Máte záujem o maturitu z predmetu rusínsky jazyk a literatúra? **áno/nie**
3. Ak by ste zmaturovali z predmetu rusínsky jazyk a literatúra, máte záujem o prácu v MŠ, kde by sa výučba viedla v rusínskom jazyku? **áno/nie**

Spolu sa prieskumu zúčastnilo **330 žiakov** odboru 7649 M učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo, čo je **87,8 %** zo všetkých žiakov študujúcich tento odbor.

Na prvú otázku odpovedalo kladne **54 žiakov**, čo je **14,36 %**, na druhú otázku odpovedalo kladne **27 žiakov (7,2 %)** a na tretiu otázku odpovedalo kladne **31 žiakov (8,2 %)**. Tabuľkový prehľad odpovedí študentov podľa ročníkov uvádza Príloha č.4.

V súčasnosti MŠVVaŠ SR podporuje literárnu súťaž Duchnovičov Prešov, ktorá sa zameriava na umelecký prednes rusínskej poézie, prózy, vlastnej tvorby, malých scénických foriem, duchovný prednes (biblických príbehov) a ľudové rozprávania.

Žiaci sa môžu zúčastniť aj speváckej súťaže Spevy môjho rodu.

1.4 Rámcové učebné plány

Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 6. júla 2016 pod číslom 2016-17780/27322:1-10A0 s platnosťou od 1. septembra 2016. Tento je záväzný aj pre materské školy alebo triedy, v ktorých sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje v jazyku príslušnej národnostnej menšiny.

Na ZŠ s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny sa vyučuje RSJ (jazyk národnostnej menšiny a literatúra) podľa rámcového učebného plánu, ktoré schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 6. 2. 2015 pod číslom 2015-5621/3296:1-100A ako súčasť Štátneho vzdelávacieho programu pre základné školy s platnosťou od 1. 9. 2015 (Príloha č.5).

Na ZŠ s rusínskym vyučovacím jazykom sa postupuje podľa rámcového učebného plánu, ktoré schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 6. 2. 2015 pod číslom 2015-5620/3295:1-100A ako súčasť Štátneho vzdelávacieho programu pre základné školy s platnosťou od 1. 9. 2015 (Príloha č.6), alebo podľa dodatku k inovovanému

⁵ PaSA Prešov patrí tiež pod zriaďovateľskú pôsobnosť Prešovského samosprávneho kraja.

štátnemu vzdelávaciemu programu pre primárne vzdelávanie - rámcový učebný plán ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny platný od 1.9.2016 (Príloha č.7).

Na ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským v rámci voliteľných (disponibilných) hodín sa vyučuje RSJ podľa rámcového učebného plánu, ktoré schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 6. 2. 2015 pod číslom 2015-5130/1760:1-10A0 ako súčasť Štátneho vzdelávacieho programu pre základné školy s platnosťou od 1. 9. 2015 (Príloha č.8).

Rámcový učebný plán pre gymnáziá s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a Rámcový učebný plán pre gymnáziá s osemročným štúdiom s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 20. marca 2015 pod číslom 2015-7846/10840:1-10B0 ako súčasť Štátneho vzdelávacieho programu pre gymnáziá s platnosťou od 1. septembra 2015 (Príloha č.9).

Odborné sekundárne vzdelávanie sa riadi Štátnym vzdelávacím programom schváleným pre každý odbor Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, ktorých súčasťou sú rámcové učebné plány s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny.

1.5 Učebnice a digitálny obsah výchovy a vzdelávania

Pre školský rok 2017/2018 ponúka edičný portál pre základné školy spolu 12 titulov vhodných pre primárne vzdelávanie v rusínskom jazyku. Sú to tituly, ktoré nesaturujú ani elementárne potreby vyučovania predmetu rusínsky jazyk a literatúra v rámci primárneho vzdelávania (pre druhý ročník je k dispozícii iba Čítanka), nie to iných predmetov. Pre nižšie sekundárne vzdelávanie je možné si objednať z ponuky 17 titulov. Tieto sú výlučne určené pre vyučovanie predmetu rusínsky jazyk a literatúra. Okrem týchto učebníc je jeden z ponúkaných titulov (Azbukáreň - Zborník pôvodných rusínskych piesní pre školskú mládež) vhodný pre primárne i nižšie sekundárne vzdelávanie.

Pre školský rok 2017/2018 ponúka edičný portál pre stredné školy spolu 11 titulov vhodných pre vyučovanie v rusínskom jazyku. Sú to tituly, ktoré riešia elementárne potreby vyučovania iba predmetu rusínsky jazyk a literatúra (Príloha č.10).

Autorizovaný digitálny obsah pre výchovu a vzdelávanie v rusínskom jazyku a vyučovanie rusínkeho jazyka neexistuje.

1.6 Pregraduálna príprava budúcich učiteľov a kontinuálne vzdelávanie učiteľov

Pregraduálnu prípravu učiteľov pre školy s vyučovacím jazykom rusínskym poskytuje Ústav národnostných štúdií a cudzích jazykov Prešovskej univerzity v Prešove, ktorý za týmto účelom vznikol 1. septembra 1998 ako pracovisko s celouniverzitnou pôsobnosťou. Jeho integrálnou súčasťou bolo oddelenie rusínskeho jazyka a kultúry, ktoré je inštitucionálnym predchodcom dnešného Ústavu rusínskeho jazyka a kultúry (ÚRJK), ktorý bol zriadený 1. marca 2008. Dnes je ústav súčasťou Centra jazykov a kultúr národnostných menšín (od 1.12.2015).

V súčasnosti Metodicko-pedagogické centrum, ako najväčší poskytovateľ kontinuálneho vzdelávania pedagógov v SR, ponúka v súvislosti s výchovou a vzdelávaním detí a žiakov v rusínskom jazyku a vyučovanie rusínskeho jazyka, tri aktualizované vzdelávania kontinuálneho vzdelávania:

- Metódy a formy využitia historických reálií vo vyučovaní rusínskeho jazyka a literatúry,
- Rusínsky jazyk a jeho vyučovanie na základných školách a stredných školách,
- Rusínske reálie a možnosti ich zaradenia do školského vzdelávacieho programu na základnej škole.

Táto ponuka je nedostatočná nielen v porovnaní s ponukou pre učiteľov škôl s vyučovacím jazykom slovenským, ale aj s reálnymi potrebami výchovy a vzdelávania detí a žiakov v rusínskom jazyku a vyučovanie rusínskeho jazyka podľa platného Štátneho vzdelávacieho programu. Metodicko-pedagogické centrum nemá interného zamestnanca, ktorý by zabezpečoval profesijný a kariérový rast pedagógov zo škôl a školských zariadení zabezpečujúcich výchovu a vzdelávanie v rusínskom jazyku a vyučovanie rusínskeho jazyka.

2. Oblasti rozvoja výchovy a vzdelávania detí a žiakov v rusínskom jazyku a vyučovanie rusínskeho jazyka

Nevyhnutnou podmienkou rozvoja výchovy a vzdelávania detí a žiakov v rusínskom jazyku a vyučovanie rusínskeho jazyka je zmena vnímania podpory a financovania tejto výchovy a vzdelávania. Prostriedky smerujúce do procesu výchovy a vzdelávania nie je možné chápať ako nákladové položky, ale ako investície do budúcnosti. Ich návratnosť je široko overená: výchova a vzdelávanie v materinskom jazyku je najefektívnejšie.

Nasledujúce oblasti kvalitatívne pomenúvajú zmeny, ktoré smerujú k rozvoju výchovy a vzdelávania detí a žiakov v rusínskom jazyku a vyučovanie rusínskeho jazyka. Ich špecifikácia a kvantifikácia je obsiahnutá v časti Strategický rámec koncepcie.

2.1 Spolupráca s rusínskou komunitou

Zriadenie školy či školského zariadenia s vyučovacím (výchovným) jazykom rusínskym alebo vyučovaním rusínskeho jazyka, prípadne zmena vyučovacieho (výchovného) jazyka školy a školského zariadenia je upravené zákonom. Nesie so sebou nevyhnutnú postupnosť krokov a úkonov, ktoré sú pre prípadných zriaďovateľov škôl a školských zariadení málo zrozumiteľné.

Bolo by vhodné spracovať metodický materiál pre zriaďovateľov, ktorý by im zriadenie školy či školského zariadenia s vyučovacím (výchovným) jazykom rusínskym alebo vyučovaním rusínskeho jazyka, prípadne zmenu vyučovacieho (výchovného) jazyka školy uľahčil.

Iniciovať záujem rodičov o výchovu a vzdelávanie ich detí v rusínskom jazyku a vyučovanie rusínskeho jazyka je prioritnou úlohou. V čase zápisov do materských a základných škôl je nanajvýš vhodné ponúkať rodičom detí a žiakov možnosť výchovy a vzdelávania v rusínskom jazyku a vyučovania rusínskeho jazyka. Decízna sféra a centrálné inštitúcie musia byť nápomocné rusínskej komunite, zriaďovateľom a zamestnancom škôl a školských zariadení v propagovaní tejto možnosti.

V podmienkach sekundárneho vzdelávania (predovšetkým v podmienkach gymnázií a stredných pedagogických škôl) je potrebné pripraviť pôdu pre kontinuálnu možnosť vzdelávania sa v rusínskom jazyku a vyučovania rusínskeho jazyka vrátane maturity v rusínskom jazyku alebo z predmetu rusínsky jazyk a literatúra.

Je tiež potrebné zabezpečiť, aby sa vyriešilo dlhodobé garantovanie súťaží detí a žiakov (Duchnovičov Prešov, Spevy môjho rodu) a rozšírenie podporovaných súťaží o také, ktoré posilňujú poznávanie rusínskej histórie, reálií, rusínskeho jazyka a literatúry.

2.2 Učebnice, digitálny obsah a učebné pomôcky

Je potrebné zabezpečiť učebnice v rusínskom jazyku v rozsahu, ako to predpokladajú platné štátne vzdelávacie programy a rámcové učebné plány. Preto udržať a podporovať fungovanie Predmetovej komisie Štátneho pedagogického ústavu pre predmet rusínsky jazyk a literatúra je dobrým predpokladom.

Postupne zabezpečiť dostupnosť digitálneho obsahu vhodného pre výchovu a vzdelávanie v rusínskom jazyku a vzdelávanie rusínskeho jazyka.

Postupne zabezpečiť dostupnosť rusínskej jazykovej mutácie učebných pomôcok vhodných pre výchovu a vzdelávanie v rusínskom jazyku a vzdelávanie rusínskeho jazyka.

2.3 Pregraduálna príprava budúcich učiteľov a kontinuálne vzdelávanie učiteľov

Pre kvalitu výchovy a vzdelávania je kľúčovou príprava budúcich učiteľov a kontinuálne vzdelávanie pedagogických zamestnancov škôl a školských zariadení.

V pregraduálnej príprave podporovať:

- štúdium odboru 7649 M učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo v rusínskom jazyku,
- prípravu budúcich učiteľov rusínskeho jazyka pod garanciou ÚRJK v Prešove,
- vznik kvalifikačného (prípadne rozširujúceho) štúdia budúcich učiteľov rusínskeho jazyka pod garanciou ÚRJK v Prešove.

Pre rozvoj profesijných kompetencií pedagogických zamestnancov škôl a školských zariadení s vyučovacím (výchovným) jazykom rusínskym v rámci kontinuálneho vzdelávania je nevyhnutné vytvoriť internú pozíciu učiteľa kontinuálneho vzdelávania pre rusínsky jazyk (najlepšie v rámci MPC Prešov), ktorý by pre pedagogických zamestnancov škôl a školských zariadení s vyučovacím (výchovným) jazykom rusínskym zabezpečoval:

- snímanie a vyhodnocovanie ich aktuálnych vzdelávacích potrieb,
- vytvorenie programov kontinuálneho vzdelávania zabezpečujúcich rozvoj ich profesijných kompetencií v príslušných kategóriách a podkategóriách a prípravu týchto programov kontinuálneho vzdelávania na akreditáciu,

- realizáciu akreditovaných programov kontinuálneho vzdelávania,
- poskytovanie didaktického poradenstva,
- rozširovanie príkladov úspešnej praxe,
- metodickú pomoc pri implementácii integrovaného jazykového prostredia,
- vytváranie siete zahraničných kontaktov s podobným zameraním.

3 Strategický rámec koncepcie rozvoja výchovy a vzdelávania v rusínskom jazyku a vzdelávania rusínskeho jazyka

Oblasť	Špecifický cieľ	Opatrenie	Termín	Zodpovedný subjekt	Partneri
Spolupráca s rusínskou komunitou	Spracovať metodický materiál pre zriaďovateľov škôl so zameraním na problematiku a postupnosť krokov pri zaraďovaní škôl a školských zariadení do siete škôl.	Spracovať iniciatívny materiál pre zriaďovateľov škôl a školských zariadení s cieľom podať zo strany MŠVVaŠ SR informáciu o postupe zriadenia školy alebo školského zariadenia s iným vyučovacím/výchovným jazykom ako slovenským.	2017	MŠVVaŠ SR	
	Zostavenie odborného terminologického slovníka pre školskú prax.	Zabezpečiť vydanie odborného terminologického slovníka pre rusínsku školskú prax.	2017-2018	MŠVVaŠ SR	MPC Prešov, Prešovská univerzita v Prešove
	Vytvoriť primerané podmienky pre každoročné zabezpečenie postupových súťaží ako nosných podujatí rusínskej nár. menšiny.	Stabilizovať postupové súťaže <i>Duchnovičov Prešov</i> a <i>Spevy môjho rodu a iné novovzniknuté</i> .	Priebežne	MŠVVaŠ SR	
	Zabezpečenie dlhodobého fungovania predmetovej komisie pri Štátnom pedagogickom ústave pre predmet <i>Rusínsky jazyk a literatúra</i> .	Pravidelná činnosť a informovanosť verejnosti v oblasti odborného-metodického usmerňovania výučby rusínskeho jazyka a literatúry.	Priebežne	ŠPÚ	
	Zavedenie maturity z RSJ ako voliteľného predmetu.	Na základe relevantných prieskumov záujmu o výučbu predmetu RSJ na jednotlivých druhoch stredných škôl zabezpečiť zavedenie maturity z predmetu RSJ na báze voliteľnosti.	do r. 2026	MŠVVaŠ SR	
	Vyhlasenie dotačného projektu pre skvalitnenie procesu vyučovania RSJ.	Zabezpečiť vyhlásenie dotačného projektu pre skvalitnenie procesu vyučovania RSJ.	2018	MŠVVaŠ SR	
	Iniciovanie založenia stavovskej organizácie rusínskych učiteľov.	Odporučiť založenie stavovskej organizácie v praxi pôsobiacim rusínskym učiteľom.	2018	Rusínske stavovské organizácie, Odbory školstva okresných úradov v sídle kraja	
Učebnice, digitálny obsah a učebné pomôcky	V rámci centrálného úložiska pre digitálny obsah vytvoriť priestor pre rusínske školy.	Zabezpečiť dostupnosť elektronických učebných zdrojov pre základné a stredné školy a zriadiť tematické sekcie pre predmet RSJ v rámci existujúcich a pripravovaných vzdelávacích projektov.	2018	MŠVVaŠ SR	MPC
	Vytvoriť a vydať učebnice pre jednotlivé ročníky škôl s vyučovaním RSJ v súlade s príslušnými ŠVP. Na základe každoročnej primeranej reedície uvedených učebníc flexibilne reagovať na potreby učebnej praxe.	Postupne každoročne pripravovať a vydávať učebnice pre školy s VJR a VRJ počnúc najnižšími ročníkmi v rámci jednotlivých stupňov vzdelávania. Zabezpečiť učebnicu „Bukvar“ a „Pracovný zošit“ pre potreby záujmu nových žiadateľov o vyučovanie RSJ.	do r. 2026	MŠVVaŠ SR	ŠPÚ, MPC PO
	Príprava učebnice rusínskej regionálnej výchovy.	Zabezpečiť prípravu a vydanie učebnice regionálnej výchovy pre prvý a druhý stupeň vzdelávania s dôrazom na rusínsky folklór, národopis a históriu pre jednotlivé stupne vzdelávania.	Priebežne	ŠPÚ	MPC, MŠVVaŠ SR

	Vytvorenie rusínskej mutácie existujúcich učebných zdrojov pre potreby škôl s VJR.	Zabezpečiť vytvorenie rusínskej jazykovej mutácie existujúcich učebných zdrojov.	Priebežne	ŠPÚ	MŠVVaŠ SR
<i>Pregraduálna príprava budúcich učiteľov a kontinuálne vzdelávanie učiteľov</i>	Zabezpečiť kontinuálne vzdelávania pedagogických zamestnancov škôl a školských zariadení s VJR a VRJ.	Podporiť vytvorenie internej pozície učiteľ kontinuálneho vzdelávania pre rusínsky jazyk v MPC Prešov.	2017	MPC	
	Príprava budúcich učiteľov materských škôl.	Zabezpečenie prípravy učiteľov materských škôl na stredných pedagogických školách.	Priebežne	MŠVVaŠ SR	VÚC
	Príprava budúcich učiteľov pre primárne vzdelávanie.	Podporiť študijné odbory na vysokých školách elementárna a predškolská pedagogika s VJR.	2017	MŠVVaŠ SR	Prešovská univerzita v Prešove
	Príprava budúcich učiteľov pre nižšie a vyššie stredné vzdelávanie.	Podporiť študijné odbory na vysokých školách v dvojkombinácii.	Priebežne	MŠVVaŠ SR	Prešovská univerzita v Prešove

Zoznam skratiek:

MŠVVaŠ SR – Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

PU – Prešovská univerzita (Ústav rusínskeho jazyka a kultúry)

MPC PO – Metodicko-pedagogické centrum r. p. Prešov

ŠPÚ – Štátny pedagogický ústav

OŠ OÚ PO – Odbor školstva Okresného úradu Prešov

Zoznam príloh

- Príloha č. 1 Aktuálny stav vyučovania RSJ v podmienkach predprimárneho, primárneho a nižšieho stredného vzdelávania v jednotlivých školách
- Príloha č. 2 Aktuálny stav počtu tried večerných škôl rusínskeho jazyka v školskom roku 2016/2017.
- Príloha č. 3 Počet žiakov stredných škôl v Prešovskom kraji
- Príloha č. 4 Výsledky ankety záujmu o rusínsky jazyk na PaSA v Prešove
- Príloha č. 5 Rámcový učebný plán pre ZŠ s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny
- Príloha č. 6 Rámcový učebný plán pre ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny
- Príloha č. 7 Dodatok k inovovanému štátnemu vzdelávaciemu programu pre primárne vzdelávanie, Rámcový učebný plán ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny platný od 1.9.2016
- Príloha č. 8 Rámcový učebný plán pre ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským
- Príloha č. 9 Rámcový učebný plán pre gymnáziá s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny
- Príloha č. 10 Kompletný katalóg učebníc, ktoré je možné objednať pre základné školy, platný pre školský rok 2017/2018 (aktualizácia: 07.11.2016)